

Nová

první čítanka

pro školy obecné.

Napsal

Jan Petrák.

Pro druhé vydání upravil

JOSEF LELEK.

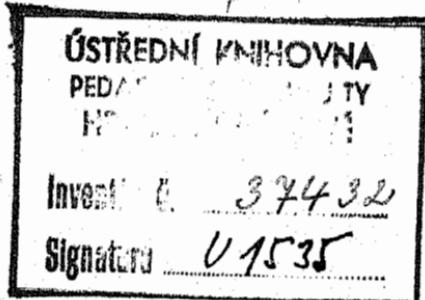
V Jičíně 1903.

Nákladem dědiců Jana Petráka.

V komisi knihkupectví
JANA PAŠKA V JIČÍNĚ

Vyhrazena jsou práva všecka, tudiž i právo činiti změny,
opravy, napodobení atd.

Učebného návodu mého smí se jen při mé čítance užívat.

C, c.

C! C! C-c! C! C!
C-c-c-c-c-c-c-c!

O, o.

O c. O C. O o. O O.
Co? C, c. Co? O, o.

T, t.

Co to? Oto, co to: $1+1?$
 $1+1=2$.

Toto, Oto! Co to: $2-1?$
 $2-1=1$.

Č, č.

Toč! 1, 2! 1, 2! 1, 2! Otoč!

Toč, Oto, toč! Toč, toč!

Co to?

Č-č! Č-č-č! Č-č-č! Č-č!

Co toto? Čc! Čc-čc! Čc!

Ó, ó.

Oto, ó Oto, co to? Ó co

to? Ó co to, Oto? Otoč

to, ó otoč to, Oto!

1) T, t. 2) Ť, ť.

Co to 1) ? Toť 2) t: t, t.

Co toto 2) ? Toť 2) ť: ť, ť.

Co to? Ţó, ťó! Ţó, ťó, ťó!

E, e.

Teto, teto, toť otec! Ó
toť otec! Otče! Ó otče!

Otec čte. Co čte otec,
teto? Co čtete, otče?

CO TEČE? TEČE OCET?
OCET TEČE. TEC, OCTE.

L, l.

Četl otec, teto? Otec četl.

Četl Ele? Otec četl Ele.

Let, ó let! Otoč, olet' to, olet!

Lette, ó lette! Otočte, olette
to, olette! Lette, lette!

J, j.

Oto, lej! Elo, lej! Oto, Elo,
lejte, lejte! Lejete? Lejte!

Co to leje otec, teto? Je to olej?
Je, Elo, je! Olej je to! Otec
leje olej. Leje jej, leje, Elo!

Co je Ele? Co je čelo? Totot'
je čelo! To je čelo!

É, é!

Tele ječelo: É, é! Ječelo:
 Jé, jé! Co ječelo, to ječelo!
 Tele ječelo celé léto. Oč?
 Ječelo o jetel, o lecco!

V, v.

Otec velel: Tele, ječ! Ječ,
 tele, ječ! Ječelo tele? To to!
 Co je tele?

Oto, volej: Ovce, v levo je
 jetel! Ovce, ovce, jetel!

Vel, Oto: Ovce v levo toč!
 V levo toč, ovce! V levo toč!
 Je ovce v levo? To to!

I, i.

Co je ovce i tele? Je to i lev, je?

Co je lev?

Lev lovil. Lovil ovci. Lovil tele.

Lev je lovec, ó to je lovec!

Lvi lovili.

Lovec lovil. Lovci lovili.

Cvič oči! Cvič je, cvič! Oči

cvič! Cvičte oči! Cvičte je!

Otec velel: Evo, vij! Čile toč!

Vij, Evo! Čile, čile!

Co je ti, Evo? Co je ti? Co je otci?

Co ti velel otec, Evo? Co ti

velel? Cti otce, Evo, cti!

Čile toč! Vij, vij! Otce cti!

M, m. M, m.

Otec velel: Toč, mel, Emile, mel!

Toč i mlč!

Emil čile mlel i mlčel.

Emil ctil otce.

Viléme, čti mi o ovci! velel otec.

Čti to čile!

Vilém četl otci o ovci. Čile to četl.

I Vilém ctil otce.

Emil i Vilém ctili otce.

Milčo, met! Milčo, mlč! Evo met!

Evo mlč! Mette! Mlčte!

Metete-li, mlčte! Metme! Mlčme!

Meteme-li, mlčme!

Mol, mol! Emile, lov mole!

V levo je mol! Viléme, lov mole!

Lovte, lovte!

Ě, ě. Ě, ě.

Emil i Vilém lovili mole. Co měli?

Emil měl 1 mole.

Vilém měl 1 mole. Měli 2 mole.

To to věje! To mě to ověje!

**Čelo mi to ověje! Oči mi to
ověje! Celé tělo mi to ověje!**

To mě to ověje! To to věje!

To to věje! To tě to ověje!

Čelo ti to ověje! Oči ti to ověje!

Celé tělo ti to ověje! To tě to ověje!

Otec velel: Emile, čti tetě!

Měj ji ve cti! Čti tetě, Viléme!

Cti ji! Čtěte, co je tetě milé!

Ctěte ji!

Emil i Vilém četli tetě. Ctili otce i ji.

K, k. K, k.

Člověk čte.

Milek četl. Milek velel Jilkovi: Čti!

Jilek mlčel. Milek jej cvičil. Velice
jej cvičil. Co četl Milek, četl i Jilek.

Jilek velel kotěti: Čti! Kotě mlčelo.

Jilek je cvičil. Leč kotě mlčelo!

Toliko člověk čte!

Co je kotě? Co je lev? Co je ovce?

Kolo je věc. Kolečko je věc. Klec
je věc. Větev je věc. Květ je věc.
Ovoce je věc. Lék je věc. Mléko
je věc.

Milek měl veliké kolo. Milek jel
k otci. Milek jel k tetě. Milek
jel okolo koček. Milek cvičil tělo
kolem. Celé tělo — i levici —
i oči cvičil kolem.

í, í, í, í.

VÍT, VÍTEK, VÍTEČEK.

Čí oko je očko ? Čí ? Vítovo či Vitečkovo ?

Čí čelo je čílko ? Čí líce je líčko ?

Čí tělo je tílko ?

MÍČEM CVIČTE I LEVICI!

Otík i Vítek cvičili tělo míčem. Otík
vezel Vítkovi: Oči v cíl ! Míčem k cíli !

Míč letěl v cíl .

Vítek vezel Otíkovi: Míč v levici ! Oči
k cíli ! Míčem v cíl !

I letěl míč — leč mimo cíl !

Míčem cvičte i levici !

CO JÍ ČLOVĚK ?

Jí člověk vejce ? Celé je jí ? Jí ovoce ?

Jí je celé ? Jí, co mele ? Jí jetel ?

Co jí tolíko ?

S, s! S, s!

ČLOVĚK JÍ, CO JEJ SÍLÍ.

Co sili, to se jisti smí. Jite-li, co jisti smíte, silíte se. Otec vi, čím se člověk sili. Vi to Jileček? Smí Jileček jisti cokoli?

CO SE SOLÍ?

Jíme-li vejce, solíme je. Solíme ovoce, jíme-li je? Solíme mléko? Solíme těsto? Co smí Jileček soliti?

CO JE TO?

Sejeme to, sečeme to, čistíme to, meleme to, jíme to. Co je to?

KOSTEL, KOSTELÍK, KOSTELÍČEK.

V městě jest kostel. Jest kostel ve vsi? Co jest v kostele? Čí Otec ctí se v kostele? Čím Jej ctí člověk? Ctěte Jej, ó ctěte Jej!

S, s! S, s!

VÍTEK SE VESELIL.

Oko Vítkovo svítilo se vesele.

V líci Vítkově jevilo se veselí. Čím to?

Vítek si četl. Cvičil se. Velice se cvičil.

V čem se cvičil, to četl otci i tetě.

Četl to směle, jistě i čile.

Se ctí to četl Vítek!

Tím to veselí!

ČLOVĚK SI SVÍTÍ.

Čteme. Jest světlo. Jest to světlo
měsíce? Co to svítí?

Smíme čísti, tmí-li se?

Otec si svítí, tmí-li se. Smí si svítiti
Jileček? Smíte si svítiti?

Čím se svítí? Svítí se voskem? Svítí
se lojem? Svítí se olejem?

Svítí si ovce? Svítí si kosi v lese?

Toliko člověk si svítí.

Š, š! Š, š!

Š-š-š-šc!

Miloš točil i šil: š-š-š-šc!

Co Miloš, to Víteček: točil i šil: š-š-š-šc!

Co šili, to šili. Šili, co ševci šijí.

ČEST TĚŠÍ.

Víte, co šijí ševci? Švec Klimeš
všecko šil, co ševci šijí. Šití jej
těšilo. Šil čile, čistě i jistě. Ve všem,
co šil, šlo se mile.

Ševce Klimeše ctili v městě i v okolí.
To jej těšilo. Čest těší.

ČLOVĚK ŠIJE.

Člověk šije košile. Šije límce. Šije šle.
Šije všecko, v čem jest. Šije sešit.
Šije všelicos ještě.

Co šijí ovce?

Toliko člověk šije.

Š, š! Š, š!

CO JEST VĚTŠÍ?

Jest větší kostel či kostelík?
 kostelík či kostelíček? město či
 městečko? místo či místečko? les
 či lesík? list či lístek? koš či
 košík? košík či košíček?

ČISTÉ — MILÉ.

Miloš si čistil oči, čelo i lice,
 čistil si všecko tělo.
Miloš měl čisté věci školské i všecko,
 v čem šel.
 Miloše těšilo miti všecko čisté.
Co je čisté, je milé.

VÍŠ TO, VÍŠ?

Víš, čí je to, v čem si čteš? Víš, čí
 je všecko, co jíš i čím se léčíš?
 Víš, čí je všecko, v čem jsi?
 Víš, co ti to všecko velí? Víš to, víš?

A, a. A, a.

OTEC A MATKA.

Matička s tatíčkem — tot vaše všecičko
ve světě celičkém !
Ctěte je a těšte je, ať si jste,
jací jste — malí či velicí !

ALIČKA SE OKLAMALA.

K malé Aličce lísala se kočička.
Alička měla se laskavě ke kočičce,
k lici ji tiskla a celovala.
Alička se oklamala. Šelma kočka
ťala ji v líčko a to oteklo.
Smí se kočka tlačiti k lici a
celovati ?

MATIČKA LÉČITELKA.

Alička měla oteklé líčko. Matička její
léčila ji a otok sešel v malém čase.
Ó matička je léčitelka !

A, a. A, a.**ŠTIKA A ŠTÍČE.**

Lovec měl síť a lovil. V síti lovcově
ostala štika a ta měla ve tlamě
štíče malé.

A víte, jak ocitlo se štíče ve tlamě
její? Štika jí maso a loví si je sama.
Loví a jí také štíčata.

Tak ocitlo se štíče ve tlamě štičí.

VŠECKO V ČAS!

**Čisti v čas, šíti v čas, čistiti se
v čas, jisti v čas, léčiti se v čas,
všecko — všecičko v čas!**

CO JEST VĚTŠÍ?

Jest větší lavice či lavička? stolice
či stolička? mísa či mistička?
metla či metlička? větev či větvička?
šavle či šavlička?

Á, á. Á, á.

CO JE VĚTŠÍ?

Jest větší koště či koštátko?
 kotě či koťátko? tele či telátko?
 sele či selátko? štíče či štičátko?

VÁLEČEK A KOŠTÁTKO.

Malá Alička měla váleček a koštátko.
 Válečkem válela. Koštátkem metla.
 Válela a metla jako matička a jako
 velká Eliška.

VOJÁČEK SLÁVEK.

Slávka těšila šavle a čáka. Já jsem
 voják! volával Slávek a cvičíval se,
 jako se voják cvičívá.
 Velíval si sám. Jak si velel, tak si
 stál, tak si šel, tak se otáčel a
 šavlí mával sem a tam. Všecko
 jako voják!

Á, á. Á, á.

ŠKOLÁČEK VOJÁČEK.

Slávek stal se školáčkem. Škola jej těšila. Šavle a čáka osaměla, ale školáček Slávek ostal vojáčkem.

Jako voják čile vstával a v čas ocítil se ve škole se vším, co máti měl.

Jako voják ve škole stál, měl-li státi, a šel, měl-li jít, a mlčel, měl-li mlčeti, a cvičil se čile, měl-li se cvičiti.

Slávek také jako voják ctil své velitele.

Sláva školáčkovi vojáčkovi, sláva!

MATIČKA ŠKOLA.

Škola jest jako tvoje matička,
cvičí tě ctiti světa Tatíčka,
cvičí tě ve všem, co je tvé štěstí,
ó měj ji ve cti, ó měj ji ve cti!

N, n. N, n.

JMÉNA ŠKOLÁČKOVA.

Školáček-vojáček náš jmenoval se Miloslav Jonák. Ve škole jej volávali jménem Jonák. Tatínek a matinka jmenovali jej Miloslav a Miloslávek a také jen Slávek.

MENŠÍ A JEŠTĚ MENŠÍ.

Co jest menší: okno či okénko? okénko či okénečko? kamna či kamínka? komín či komínek? Jest menší kámen či kamínek? kamínek či kamíneček? kmen či kmínek? kmínek či kmíneček?

NAČ TO JEST?

Nač máme okna? nač kamna? a nač komín?

Nač má stavitel kámen a nač kmen?

N, n. N, n.

VÁNOCE.

Lenka Nášovská často a často nekonala, co konati měla. A víte, co se stalo? Celá škola měla veselé vánoce, jen Lenka měla je neveselé, velice neveselé.

Těšila se na šat, na ovoce, na koláče s mákem a na jiné věci milé, ale na své misce našla jen list a na tom slova:
Konej, co konati máš!
Lenka cítila lítost.

NOVÁ LENKA NÁŠOVSKÁ.

Miska s listem ostala na stole.
Lenka cítila lítost stále větší a jinačila se. Sama se jinačila. Neleñošila. Konávala, co konati měla.
Na slovo nečekala, ale sama a sama to konala.
A čilá a činná Lenka mivala, nač se těšivala.

P, p. P, p.

NA PISÁTKO NETLAC!

O Lenko, Lenko, pilna-li jsi?
 Tatiček ptá se, psala-li jsi?
 Psala jsem, psala, ale málo,
 pisátko se mi polámalо!

PES, PSÍK, PSÍČEK — SAMÍ PSI.

Víte, co je pes? Máte psa? Neštěká
 na vás? Na jiné také neštěká?
 Nač máte psa? Nač má psa pasák?
 Nač má psa lovec v lese a v poli?
 Jí pes ovoce? Jí seno? Nejí pečiva?
 Nejí kaše? Nejí masa? Nelape
 slepic? Nelape kačátek?
 Co pije pes? Mléka nepije?
 Smíte celovati psa? Smíte se váleti
 se psem? Smíte mlátiti psa?

P, p. P, p.

Klep, klep, klep!

Na pokoj se klepe, smí-li se vejít.

Klepe se: Klep, klep, klep!

Kam se smí, tam se neklepe.

Na svoje pokoje neklepeme.

Školáček ve škole neklepe.

ČLOVĚK SI TOPÍ.

V pokoji se topívá. Palivo se pálí.

Plamen plápolá a v kamna pálí.

Kamna sálají teplo po pokoji.

Po pevném palivě ostane popel.

Popel se nespálí.

Nemeškejte se okolo pece!

Školáčkové malí netopí si sami!

Topí si ptáci v lese? Topí si jelen?

Topí si liška?

Jen člověk si topí!

Ň, ř, Č, č.

SÍŇ ŠKOLNÍ — SÍŇ PÁNĚ.

Škola není stavení jako jiné stavení.

Škola jest stavení posvěcené.

Jméinem Páně a na čest Páně
posvěcena jest škola.

Síň školní jest síň Páně!

Čiňte čest síni školní!

Nečiňte jí necti ničím!

Neleňte! Plňte čile, co se velí
v síni školní!

SAMA KAŇKA.

Jeníček psal, ale otce nepotěšil.

Otec jej plísnil:

Jene! Tak se píše? V písance kaňka
na kaňce, písmena špatná, slova
nečitelná!

Psal jsi to sám, Jene, či psala
také kočka?

Jeníček plakal.

Ň, ř. Ů, ů.

POLEPŠENÍ.

Jene, pláčem se špatná věc nelepší!
volal otec. Piš nově, ale pečlivě,
pěkně a pilně!

Jeníček psal, jak otec velel. Co napsal,
spokojilo otce nemálo. Jeníček plesal.
Spokojenost otcova těšila jej velice.

JENÍČKOVA PÍSEŇ.

Já mám sáně, pěkné sáně,
kofátko mé, skoč si na ně!
Pěkné sáně mám
a jsem koněm sám!

KOŇÁK A NEKOŇÁK.

Koňák čistí koně a nosí jim píti
a jísti. Koně koňáka nekopávají, ale
nekoňáka kopávají.

Školáček není koňáček a školačka není
koňačka a nesmí se stavěti ke koni!

B, b, b, B.

BIČ, BIČÍK.

Koňák má bic. Koně bojí se bice.
 Bičem se bije. Biti cíni bolest.
 Koňák nebije koní, konaji-li, co
 konati mají.

BĚLINČINO POTĚŠENÍ.

Bělinka jásala: Babičko moje, to jsem
 měla vánoce! To mám Betlém, ten se
 mi libí! A co mám jablek okolo
 Betléma! Samá voňavá jablička!
 V této čítance, babičko moje, mám
 plno-plničko maleb. List co list
 jest pěkná malba a čtení!
 A tato panna — ta je! Má oblek
 jako selka ve svátek. Matinka i já
 šijeme ji ještě oblek na pole a na mlat.
 Babičko moje, to se mi to všecko
 libí! To jsem měla vánoce!

B, b. B, b.**NENÍ BOLEST JAKO BOLEST.**

Tatíček a matička potěšili tebe velice.

A činíš jim to také, Bělinko má?

Nečiníš jim ničím bolesti?

Není bolest jako bolest. Tebe bolí, pocítíš-li časem metlice; ale otec a matka mají větší — o větší bolest, nekonáš-li sama a sama, sama o sobě, co konati máš. To, Bělinko moje, to bolívá oba nejvíce!

ČIŇ, CO JABLOŇ ČINÍ!

Oplat, Bělinko má, oplat potěšení potěšením a čiň, co jabloň čini!

Otec má péči o jabloň svoji a ta jabloň těší jej květem a ovocem.

Sama o sobě tak činí.

O tebe, Bělinko má, stále a stále péči mají otec a matka a s nimi škola. I čiň se, ať je těšiš! Sama a sama se čiň, Bělinko má, ať je těšiš, jako to jabloň sama a sama čini!

U, u. U, u.

UČIL SE, CVIČIL SE A UMĚL.

Julíček stál u stolu a psal u a slova s u. Co psal, také četl.

Psal a četl vše, čemu se učil ve škole. Cvičil se a konal to pečlivě a pilně. Konal to sám.

Julíček pak uměl pěkně a čile psáti u a slova s u, a uměl to čísti, jak se mluví.

Učil se, cvičil se a uměl.

UCTIVOST — MILÁ CTNOST.

Školáček Suk šel po ulici. Šel slušně a potkal pana učitele.

Suk miloval pana učitele jako otce.

I smekl čepici a uctil jej, jak nejlépe uměl.

Školáčkovi Sukovi mile slušela uctivost tato.

Uctivost jest milá ctnost.

U, u. U, u.**TAKÉ TĚLOCVÍK!**

**Tluku, tluku mák, ale nevím jak.
Naučte mě, paní teto, jak se tluče
mák!**

**Tluc jen, tluc jen tak, jak já tluku
mák!**

**Tak se tluče, panenko má, tak a
nejinak!**

TÍK, TÍK!

Na větví u okna volal ptáček: Tík, tík!
Tík, tík! Volal smutně. Neměl co jísti.

Všecko okolí pobělelo.

Malá Libuška litovala ptáčka.
Snesla mu, co měla: kus koláče, něco
máku a misku s pitím.

Ptáček se posílil a volal vesele:

Tík, tík! Tík, tík! Pak uletěl. —

Slitujte se! Čiňte, co učinila Libuška!

Ptáček to všem oplatí — ovocem.
Jest-li málo ptáčat, jest málo — málo
ovoce!

D, d. D, d.

KDO VÍ, CO JE TO?

Bílé to je, květ to není. Studené to je, led to není. S nebe to padá, déšť to není. Kam to dopadne, tam to ostaně, dokud to teplem nesejde.
Co je to?

KDO NEVÍ, CO JE LED?

Veliké studeno mění vodu v led.
Vidáme to v potoce, v jámě, v nádobě a jinde. Pod ledem vidáme vodu.
Dokud jste ještě malí,
nesmíte na led sami!

DOMÁCÍ POŠTA.

Jede, jede po poště panáček,
jede, jede po poště pán,
dojídá koláček, volá jak koňáček,
jede, jede s Jeníčkem k nám!

DOMÁCÍ MLETÍ.

Melu, melu obilíčko, melu, melu obilí,
budu míti snídaníčko, budu míti snídaní!

D, d. D, d.

DOMÁCÍ ŠKOLA.

Jeníček velel malé Lidunce: Povídej
pěkně všecko po mně!

Slepička snesla vajíčko a kdákala.
Lidunka povídala po něm: Slepička
snesla vajíčko a kdákala.

Jeníček kdákal jako slepička:

Kokoko, kokoko kdák, kam mám
to vajíčko dát?

A Lidunka na to: Slepička snesla
vajíčko a kdákala: Kokoko, kokoko
kdák, kam mám to vajíčko dát?

Jeníček dodal: Matinka došla k ní,
dala jí pítí a jísti a vajíčko odnesla.

A Lidunka povídala všecko: Slepička
snesla vajíčko a kdákala:

Kokoko, kokoko kdák, kam mám to
vajíčko dát? Matinka došla k ní,
dala jí pítí a jísti a vajíčko odnesla.

Jeníček volal: Pěkně, dokonale to
povídáš, Liduničko naše! To se
potěší tatínek a matinka!

D, d. D, d.**ODMĚNA.**

Sedni, sedni, Lidunko, do sáněk,
sedni, sedni, Liduničko !

Já budu koníkem, dáme se dolíkem,
pojedeme na sluníčko !

DEN A NOC.

**Slunce svítí neustále, ale všude
nesvítí neustále. Kde slunce svítí,
tam je den. Kde slunce nesvítí,
tam je stín, tma, noc.**

**Dokud u nás slunce svítí, dotud
máme den. Dokud u nás slunce
nesvítí, dotud máme noc.**

**Od léta do vánoc svítí slunce
u nás den co den méně a méně.**

**Od vánoc do léta svítí nám
slunce den co den déle a déle.**

Kdo to tak všecko učinil ?

Z, z. **Z, z.**

KLEKÁNÍČKO — USPÁNÍČKO.

Bim, bam! Zvoní, zvoní klekáníčko,
modleme se, Liduničko!

Bim, bam! Zvonek pěkně, jasně cinká,
modleme se za tatínka!

Bim, bam! Zvonek zvučí na zpomínu,
modleme se za matinku!

Bim, bam! Zvonek lásku Páně věstí,
modlerne se za své štěstí!

Bim, bam! Doznívá nám klekáníčko.
Spi, má zlatá Liduničko!

POZDNÍ KOLEDNÍČKOVÉ.

Milada volala na Zdeničku: Pospěš
k nám! U nás koledují malí Slová-
čkové, mají Betlém a umějí pěkné a
pěkné písni vánoční.

Tatínek jim dal po desetníku a po-
vídal nám, jak zle mají se doma v zimě.
Matinka jim dala oběd a něco šatu. —
Po jídle, Zdeničko, zapějí znova jednu
koledu. Nám se tuze líbila. Pospěšme,
ať ji také poznáš!

Z PAMĚTI.

Milada povídala si opět a opět,
co naposled zpivali Slováčkové.
Potom slovo po slově psala jako
ve škole.

Otec jásal: Z paměti, sama a
sama z paměti píšeš! Potěšuješ mě
velice, Miluško moje!

ZAJÍČEK.

Dostal se zajíček do sádečku,
ojídal dokola jablonečku.
„Zničíš tu jabloňku, kazisvěte,
zajde a dále nám nepokvete!“
Blesklo se. Zajíček jablonečku
zkazil a — dokonal na sádečku!

NEUMĚL NIC A MĚL SE ZLE.

Bujnému kozlíku znelibil se domov.
I utekl ze stáje a zašel do cizí země.
Ale v cizině se měl zle, tuze
zle! Neuměl nic a neměl co jisti
ani kde spáti.

S litostí zpomínal na domov a
utíkal zase zpět do stáje své.

KOZLÍČEK TULÁČEK A PÁN.

Jak's měl se v cizině, kozle tuláčku,
jak's měl se v cizině, kozle náš?

Tuze zle, tuze zle, pane, panáčku,
tuze zle, tuze zle, pane náš!

Neměl jsem co jísti, pane, panáčku,
neměl jsem kde spáti, pane náš!

Co jsi tam konával, kozle tuláčku,
co jsi tam zastával, kozle náš?

Cestu jsem šlapával, pane, panáčku,
jen to jsem zastával, pane náš!

Čím tě tam bívali, kozle tuláčku,
čím tě tam bívali, kozle náš?

Obušek mívali, pane, panáčku,
tím mě tam bívali, pane náš!

Jak pak jsi plakával, kozle tuláčku,
jak pak jsi plakával, kozle náš?

Mekmek, jsem volával, pane, panáčku,
Mekmekmek, mekmekmek, pane náš!

Ú, ú. Ú, ú.

DOMOV — MÍSTEČKO NEJMILEJSÍ!

Doma máme otce a matičku. Nad ně na světě nemáme.

K nim utíkáme se o šat a obuv, o jídlo, o písanku, o všecko.

K nim utulujeme se jako k nikomu jinému, ať je nám, co je nám.

Domov je naše útočiště a náš útulek — místečko na světě nejmilejší.

PANENKA — PANNA!

Maličká Slávka počínala státi sama. Matička ji postavila a volala: Panenka, panna, postoji sama, sama a sama!

A Slávka postála sama — jako panenka, ale v malé době cítila únavu a úzkost a kvapila v útulné objetí matčino.

Ú, ú, Ú, ú.

CO JE TO?

Na sadu je domeček a v něm plno
včeliček.

KDO TO VÍ?

Co se nesmí dávat do úst?

VŠECKO DOKONALE!

Miluščin otec ušil kabát. I napsal
na tabulku cenu látek a plat od šití
a sečetl všecko. Učinil účet.

Miluška měla úkolem psáti účet
tento na lístku s nápisem „Účet“.

Miluška psala velice pečlivě. Úcta
a láska k otci nedala jí psáti jinak.

Účet napsala dokonale. Otci se líbil
úplně.

Miluška plesala a tulila se uctivě
k otci.

Ď, d, ď, d.

ĎOB, ĎOB, ĎOB!

Miluška tukala malé Slávce na dlaň
a od palečku do malíčku a povídala
s ní:

Slepička dobala pšeničku: Ďob, ďob,
ďob! Ďob, ďob, ďob! Ten dostal ďo-
beček, ten také ďobeček, ten nic, ten
málo a ten nejmenší nejvíce!

TEPLO DĚLÁ Z LEDU VODU.

Veliké studeno zimní udělalo na
potoce led. Teď slunce dělá z ledu
zase vodu.

Slunce pálí do ledu. Čím delší den,
tím déle do ledu pálí. Led pomalu
teplem taje. Teplo dělá z ledu vodu.

KDO TO VIDĚL?

Čím se pluje ve vodě?

Kdo viděl na vodě lodě nebo lodíku
nebo aspoň lodičku?

Ď, d. ď, d.

DĚTI, DĚTI, MEDVĚDÁK!

Bum, bum, bum! bubnoval medvědák.
Měl medvěda, dvě medvíďata, koníka
a špačka.

Špaček volal na lidi: Pěkně vítám!
Má úcta! Má úcta! Za to dostal něco
do zobáčku. — I snědl to čile a volal:
Dík, dík!

Koník počítal nejeden úkol. Uměl
i děliti malá čísla.

Medvěd a medvíďata tančili podle
bubínku a po tanci jezdili na koni
okolo lidí jako páni.

Všickni uměli, čemu se za mládí
poslušně učili.

Mládí jest doba učení.

Děti učí se snadno.

Začátek učení jest poslušnost.

Đ, đ. Đ, đ.

VŠICKNI JAKO JULÍČEK!

Juliček cvičil se doma sám jako pán!
 K úkolu se nutit nedal,
 vesele si k němu sedal,
 počítal, četl, psal jako pán všecko
 sám!

JAKÁ JEST TEĎ LENKA NÁŠOVSKÁ.

Nášovská Lenička je jako včelička!
 Dila se neleká, na slovo nečeká,
 zastává matičku, uklízí světničku,
 donáší dobání slepičkám v kukani,
 píše, čte, počítá i pásek uplitá!
 Po díle pozpívá, panenku odívá
 neb míčem kotáli. Nikde se neváli!
 Stále jak včelička činná je Lenička!

MÍČ — JAKO PTAK!

Pojďte, děti, míčem metat,
 pojďte skákat do kola!
 Pojďte míče v letu lapat
 jako ptáka sokola!

Ou, ou! Ou, ou!

Tak volává se na koně, jde-li a má-li státi. Na míč se tak nevolá?

JEST-LI VŠE KOULE, CO SE KOULÍ?

Míče se koulejí a jsou koule. Jablko se koulí a není koule. Vejce se koulejí a nejsou koule. Klubko se koulí a mívá podobu koule.

ŠTĚSTÍ DĚTÍ.

Koulejí se, koulejí malá klubíčka!
Kam své děti uvádí škola-matička?
Ze škol vede po světě k nebi cestička!

CO JE VĚTŠÍ A CO JE MENŠÍ?

Jest větší boule nebo bulka? koule nebo kulka? bouda nebo budka? — Jest menší zoubek nebo Zub? kousek nebo kus? soudek nebo sud? doumek nebo dub? souček nebo suk? sloupek nebo sloup? koutek nebo kout?

Ou, ou! Ou, ou!

PAVOUK A MUŠKA.

**V koutě souká pavouk nit
a dělá si pěknou síť;
zabloudí-li muška na ni,
bude ji mít na snídání!**

POSLUŠNOST — MILÁ CTNOST.

Ladoušek a Vitoušek velice dováděli. Dědoušek volal: Ustaňte, děti! Nebuďte jako nějací kluci klukovští!

Kloučkové se utišili a slušně se spolu bavili.

Dědouška těšila poslušnost vnoučat. I povídal jím: Tak se mi líbíte. Jste poslušní kloučkové!

Poslušné děti jsou milé děti.
Poslušnost jest milá ctnost.

Ou, ou!

STUDENÁ KOUPEL.

Venoušek seděl ve vaničce a otec na něj pouštěl z konvice vodu studenou — ale nikoli ledovou.

Voda tekla Venouškovi na temeno a po všem těle, a on čistil se čile. Za malíčkovou dobu vstal a osušil se.

Tak se koupal na noc poslušně den co den a spal klidně.

NEKOUPÁLEK — PLAKÁLEK.

**Plač jen, plač jen, plakálku,
koupíme ti plakačku ! Napláčeš-li
plnou, koupíme zas jinou !**

DOMÁCÍ LÉK.

Vitoušek upadl a udělal si na čele bouli. Bolestí plakal a k matičce se utíkal.

Matička mu zatlačila bouli a zbalila jej bolesti — domácím lékem, **studenou vodou**.

R, r. R, r.

POZOR, DĚTÁTKA, POZOR!

Kde vídáme slunce ráno? kde v poledne? kde večer? Svítí nám slunce z jara tak málo jako o štědrém dni?

VIDĚLI JSTE TO?

Je to jako červ, ale není to červ. Leze to po stromě a kouše listí nebo květ a kazi úrodu. Co je to?

POMOCNÍČEK ČLOVĚKA.

Pěnkavička, dobré ptáče, po koruně stromu skáče, a radostí zapěje, uloví-li zloděje!

ČIJEME SVĚTLO, VIDÍME, MÁME ZRAK.

Vidíme, co svítí? Vidíme, nač se svítí? Vidíme, co je beze světla, ve tmě?

Čijeme světlo jen v oku? nikde jinde?

Vidí, kdo světla nečije? Víte to o někom? Kterak se mají lidé k němu?

R, r. R, r.

KDO TO TAK UČINIL?

Tráva, tráva, tráva zelená!

**Slunce zemi otepluje,
trávu ze sna probuzuje.**

Tráva, tráva, tráva zelená!

POTRAVA — SAMÁ PRÁCE.

Pojď sem, Radoušku! volala Marunka, matinka bude dělati oběd a koláče k dědečkovu svátku.

Podívej se, Radoušku, co je tu věcí: maso, mléko, máslo, vejce, cibule, celer, mrkev, mák, povidla, krupice, mouka, cukr, perník, kvasnice a ještě špalíček soli!

A co to všecko dalo práce na poli, na sadě, ve stáji, v továrně a jinde!

Matinka bude míti teď také ještě plné ruce práce. Radoušku, ostaňme zde na pomoc a povídejme si o všem!

JABLOŇ Z JARA.

Jabloň, jabloň, jabloň rozkvítá!

Radost máme z květu,
jaro, jaro je tu!

Jabloň, jabloň, jabloň rozkvítá!

NAŠE BĚLINKA SE ČINÍ.

Bělinka ukazovala babičce zprávu školní a jásala: Babičko, to mám radost!

Tatínek a matinka přečetli zprávu a povídali: Děláš nám radost, dceruško naše; jsi mravná a pracuješ dokonale! Pámbíček ti dá štěstí!

Oba mě políbili v čelo a já jím polcelovala ruce.

Babičko moje, to mám radost!

A já s tebou, vnoučátko mé, pravila babička. Ráda, ráda jsem, kterak se činíš jako ta jabloň tatíčkova!

Ř, ř. Ř, ř.

DOBŘE OŘE JAN!

V poli oral Jan, za ním šlo pět vran. První řekla: Dobře oře! Jiná po ní: Špatně oře! Třetí řekla: Dobře oře! Čtvrtá zase: Špatně oře! Po ní pátá: Pravda svatá — řadu ponrav mám! Dobře oře Jan!

SKŘIVÁNEK — MILÁNEK.

Kdo zná ptáčka skřivánka? Kdo ví, proč je nám skřivánek milánkem?

MALÍ ROLNÍČKOVÉ.

Radoušek a Marunka pracovali s dědečkem na sadě. Upravili si políčko a na něm devět řad jamek. V první řadu dali čočku, vedle bob, ve třetí mák, ve čtvrtou len, v pátou jádra ovocná, brambor a řepu, v šestou, sedmou, osmou a devátou samé obilí.

Políčko ošetřovali den co den pečlivě. Nepršelo-li, pokropili je vodou a těšili se na úrodu.

Ř, ř. Ř, ř.

SNADNÁ POMOC.

Jiříček naříkal: Škoda, tatínku, přeškoda! Při našem domě není sadu! Radoušek má na sadě políčko. Poroste mu obilí a mák a čočka a len a brambor a všecko — a mně nic! Na dvoře, tatínku, není místa na políčko?

Není, Jiříčku, není, řekl otec. Avšak políčko budeš mítí ještě dnes! Tři políčka ti dám! Tři kořenáče se zemí postavíme na okno. V jeden dáme obilí, v jeden mák a len a čočku, ve třetí pak brambor a jádra ovocná.

To jsem rád, tatínku náš, to jsem rád! volal Jiříček a políbil otci ruku.

ŘÍKÁ-LI PRAVDU?

Včela bzučí na jabloni, na třešni a na slivě: Bude medu jako loni, ani tolik nesníme!

KOVÁŘ — KOVÁŘÍČEK.

**Kovej, kovej, kováříčku, přikovej
nám podkovičku, přikovej nám obě,
zaplatíme tobě, zaplatíme ještě dnes,
nepřišli jsme bez peněz!**

TKADLEC — TKADLEČEK.

Já jsem tkadlec z Miletínka,
dělám plátno, jen to břinká,
pěkné plátno z pěkné příze
rád udělám za peníze.

ŘEKNI, KTERAK TOMU ROZUMÍŠ!

Práce má zlaté dno.

ŘÁDNÁ PRÁCE.

**Řádnou prací prospíváme,
z řádné práce radost máme
a se ctí ji dokonáme!**

KOMŮ SE PRÁCE DARÍ?

Kdo času nemaří, díla se neleká,
na pomoc nečeká, k nebi zrak obrací
a jde hned po práci: tomu se podaří,
tomu se podaří!

Ř, ř. R, ř.

POŘÁDEK.

Ve dne se pracuje či dělá. V noci se spí a po práci odpočívá. Den je doba díla. Noc je doba odpočinku nebo-li klidu.

Po dni je noc a po noci den, po díle klid a po klidu dílo.

Den a noc, dílo a klid střídá se pořád a pořád, střídá se v pořádku neustálém.

Pořádkem trvá zdraví a síla.

Kdo nás dnem a nocí vede k pořádku?

DEN NEDĚLNÍ A VŠEDNÍ.

Den co den se nedělá. V řadě sedmi dní jest jeden nedělní.

V neděli se nedělá. Neděle jest den Páně, jest den sváteční, ostatní jsou všední. — Říkejme a napišme si je!

Ů, ů. Ú, ú.

KTERAK SE POČÍTAJÍ DNI.

Neděle počíná se o půlnoci po sobotě a končí se o půlnoci před pondělím.

Pondělí počíná se o půlnoci po neděli a končí se o půlnoci před úterkem.

Dnešek se počal o půlnoci po včerejšku a skončí se o půlnoci před zítřkem.

Den počítá se od půlnoci do půlnoci.

Noc počítá se ke světlému dni v jeden den.

POZVÁNÍ.

Můj Prokůpku ! Zítra odpůldne půjdu s dědečkem do lesa. Dovol se a pojď s námi ! Pojd, Prokůpku !

Tvůj přítel

Václav.

ŘEKNĚTE, CO JE TO !

Má to jen jednu řadu zubů a přece to v lese strom překouše.

Ü, ū. Ú, ú.

DĚDEČEK A BABIČKA.

Dědeček jest otec matčin nebo otcův.
Babička jest matka otcova nebo matčina.

Kdo má dědečka a babičku, jest vnuk dědečkův a babiččin.

Dobří vnuci tulí se s úctou a láskou
k dědečkům a babičkám.

CO JE VĚTŠÍ A CO MENŠÍ?

Jest větší dům nebo domek? stůl
nebo stolek? dvůr nebo dvorek? kůň
nebo koník? vůl nebo volík? vůz nebo
vozík? kůl nebo kolík?

Co jest menší: potůček nebo po-
tok? můstek nebo most? plůtek nebo
plot? strůmek nebo strom? krůček
nebo krok?

ČÍM SE MĚŘÍ?

Co se měří krokem? Co pídi?
Co se měří metrem? Co se měří
litrem? Neměří se také očima? Co
se měří měrou?

Ů, ů, Ú, ú.

KDO TO VÍ?

Kolik učiní kroků vrabec za sedm roků?

NENÍ KŮŇ JAKO KŮŇ!

Prokůpek viděl vojáka na koni. Kůň stál, veselé říčel a podupával. Voják pobídl koně do kroku. Kůň klusal a pak cvalem unášel vojáka.

Prokůpkovi líbil se kůň vojákův. A já také koně mám, říkal si Prokůpek, ale ten můj kůň stojí jako kůl! Ani jednou nezaříčí, podkůvkami nezadupe, neučiní ani krůčku ani skůčku — všecko musím dělat sám!

A je to kůň? Není to kůň! Dřevo to je, koně má jen podobu!

Nevábí mě k sobě déle. Ať se jím bratříček pobavuje, dokud nebude školáčkem jako já!

HRAJME SI NA KONÍČKA!

Hatou, hatou po pěšince
k Venouškovi, ke Zdenince!

Uvidíme, jak se mají
a zda-li nás ještě znají!

Hopsa, hopsa po pěšince
k Venouškovi, ke Zdenince!

HŘÍBĚ — HŘIBÁTKO.

Viděli jste hřibátko, viděli? Jaké,
černé? Kdo viděl hřibě černé, kdo bílé?
Kdo hnědé, kdo strakaté? Viděl někdo
hřibátko modré, zelené?

TO JE KRÁSA!

Radoušek šel s otcem. Před nimi
v dálí pršelo a za nimi svítilo slunce.
V dešťovém oblaci zjivilo se překrásné
pásma barev.

Radoušek volal: To je krása, ta-
tínu! Co to je, ó co to je?

To je duha, řekl otec. Slunce dělá
duhu a slaví Pána Boha všemi bar-
vami, které má.

Prohlédněme si je, Radoušku!

SLUNCE — MALÍŘ NAD MALÍŘE !

Ve tmě není barev. Nač slunce svítí,
to ihned světlem barví.

Listí dává barvu zelenou, květu bílou
nebo modrou nebo červenou nebo jinou.
Rosnou kapku na trávě krášlí všemi
barvami jako duhu. — Kdo to tak
učinil ?

HUSÁČKOVA PÍSNIČKA.

Housátko mé boubelaté,
peříčko máš všecko zlaté !
Hej, housátko, hej ! Hejha, hej !
Housátka má, do rádečku,
ať nesáhnu po proutečku !
Hej, housátka, hej ! Hejha, hej !

KAČKA NA POTOCE.

Kačka prohání se po vodě a vidí
se v ní jako v zrcadle. Obraz její pluje
s ní, pije s ní a pere se s ní —
všecko zároveň s ní ale proti ní.

Kačka prozírá vodou jako sklem,
vídá štíče, kapříčka, ráčka a jiná zví-
řata, a honem loví, čeho dosáhne.

VELIKONOČNÍ KOLEDA.

Já jsem malá kolednička, tetičko,
koleduji o nějaké vajíčko — malované
nebo bílé, slepička zas snese jiné a
Pán Bůh vám nadělí na poli i v sta-
vení!

HODNÁ SLEPIČKA.

Slepička má — ta je hodná!

Hledá si zrníčka a snáší vajíčka.

Ta je hodná, ta je hodná!

NEŠŤASTNÉ NEPOSLUŠŇÁTKO.

Kvočna si vedla kuřátka na
pastvu a volala: Kvok, kvok! Pojd,
pojd!

Všecka kuřátka šla poslušně, kam
si je kvočna volala, jen jedno po
ledačem slídilo a nedbalo, jak smutně
volala na ně: Kvok, kvok! Pojd, pojď!

Divala se na to kočka z roští,
udělala skok a ham! a s kuřátkem
utekla. — Nešťastné neposlušňátko!

H, h! H, h!

POHÁDKA O KOHOUTKOVÍ A O SLEPIČCE.

Kohoutek a slepička šli do lesa a řekli si: Co najdeme, bude oběma na polovic.

Slepička našla jádro a s kohoutkem se rozdělila o ně.

Kohoutek potom spatřil oříšek. I skočil po něm, popadl jej hltavě a utíkal, ale skácel se a zmítal sebou. Nemohl a nemohl oříšku spolknouti! Ostal mu v krku.

Ted' honem pro vodu, ať se nezadusí! zvolala slepička.

Rozběhla se ke studánce a dala pítí kohoutkovi.

Kohoutek spolkl oříšek, poskočil si a kokrhal: Kukuruhú! Děkuji ti!

Potom dával slepičce upřímně polovičku všeho, co našel.

Upřímnost je milá ctnost.

Ž, ž. Ž, ž.

DOMÁCÍ BUDÍČEK.

Zpívejte, kohouti, na náspí, ať malí žáčkové nezaspí! Zpívejte, kohouti, že je den, sic zaspí školáček nejeden!

JAK SE VENOUŠEK RÁNO TUŽIL.

Venoušek ráno poskočil s postele a čistil si studenou vodou kůži obličeje, uší, krku, prsou, paží i šlapek. Tak se tužil.

VENOUŠKOVA MODLITBA RANNÍ.

Pane Bože můj, na pomoc mi stůj!
Dej, ať konám v každé době jen to,
co se líbí Tobě, Pane Bože můj!

V ČAS NA LOŽE I S LOŽE!

Jděte, děti, časně spat, ať můžete
ráno vstát, ráno, ráno, raničko, až
nám vzejde sluníčko!

MODLITBA PŘED SPANÍM.

Rač mi dáti, Pane Bože, zdrávu
vstáti ráno s lože!

Ž, ž. Ž, ž.

DUŠIČKA — HOLUBIČKA.

Letěla bělounká holubička,
nesla se od země do nebíčka.
Duška z těla to letěla
v průvodě Božího andělíčka.

Polet, má dušinko, se mnou v nebe,
já budu mluviti místo tebe.
Mělas ráda nebes Pána
nade vše a lidí jako sebe!

ANDĚLÍČKU MŮJ!

Andělíčku, můj strážníčku, opatruj
mi mou dušičku! Andělíčku můj!

POJĎTE VEN!

Na nebi se rozjasnilo,
sluníčko nám zatopilo, pojďte ven!

Venku je vám Boží krása,
radostí tam všecko jásá, pojďte ven!

Doba letní jest jen krátká,
užijte jí, batolátko, pojďte ven!

K TETINCE POD LIPOU.

Tetinka pod lipou s dětmi si hrává,
písním je učívá, hádat jim dává,
vodi je do lesa, do luk a polí,
kde tam co poznají, o všem jim poví.

HRA NA SLEPÉ KOŤÁTKO.

Jedno děvčátko je koťátkem a jedno
je kočičkou, a ta zaváže koťátku oči,
popojde a volá: Už!

Koťátko říká: Slepé koťátko kočičku
hledá, ale kočička najít se nedá!

I hmatá a hmatá a poznává, čeho
se koží dotkne, až pozná i kočičku.

KOŽÍ HMATÁME A CÍTÍME.

Kdo jí, ohmatává koží úst jídlo i
lžíci a poznává, že je polévka tekutá,
kaše měkká a lžíce tvrdá, hladká a
tupá, neostrá. Poznává také, co je stu-
dené a co teplé.

Kdo hmátne bosou nohou na bodlák,
ucítí bolest v kůži, a kdo hladí ko-
ťátko, cítí v kůži, že to lahodí.

ZPOMEŇTE SI!

O čem se říká, že to pálí, ač to není horké?

KDO TO VÍ?

Co se dělá ze železa? Z jakého železa kuje kovář podkovu: ze studeného nebo ze žhavého?

PROSBA O DÉŠŤ.

Dej, Bože, deštíčka na naše políčka,
dej, ať se podaří žitko i pšenička!

ÚRODNÁ VLAŽIČKA.

Padá, padá vlažička,
raduje se matička:
Děti, těmi krůpějemi
pomoc Boží padá k zemi,
poroste nám pšenička!

KDO VIDĚL ŽÍŽALU?

Žížala je červ. Žije v zemi. Rolník je rád, má-li mnoho žížal v poli, v louce i ve štěpnici.

Y, y. Y, y.

ČISTOTNÁ HOLUBIČKA.

Aj, holubičko, jak jsi milá, čistounká
a vždycky čilá! Budu si jako ty hleděti
čistoty!

CUPITY — CUP! TŘEPITY — TŘEP!

Dal nám Pán Bůh nožičky,
aby dobře běhaly!

Dal nám Pán Bůh ručičky,
aby dobře dělaly!

ZAHRAJME SI NA PRADLENY!

Peru, peru šátky na ty milé svátky,
peru, peru košile na ty Boží neděle,
peru, peru sukénky — všecko pro ty
panenky!

Věším, věším prádlo na to naše bradlo,
sluníčko je ohřívá, větříček je ovívá,
usuší se hnědličko — všecko, všecko,
všecičko!

Válím, válím šátky na ty milé svátky,
válím, válím košile na ty Boží neděle,
válím, válím sukénky — všecko pro ty
panenky!

Y, y. Y, y.

HRA NA MYŠKU.

Děti si hrály. Jedno bylo myškou, jedno kočičkou a ostatní se v kole držely za ruce, volně postupovaly, podupávaly a volaly: Myška, myška!

Myška běžela do kola a kočička za ní. Myška utíkala z kola a zase do kola a pořád z kola a do kola, a kočička ji honila a honila, až ji dohonila.

NEBUDU SE MSTÍTI!

Boženka si postavila mističku s mlékem na stůl a šla ven poprosit matičky o kousek pečiva.

Když vstupovala zase do dveří, dopijel kocourek její mléko. I hnala se po něm, ale on byl skokem ze dveří a ten tam!

Boženka volala za ním: Ty, ty, ty! To ti mám odpustiti? Jdi si! Nebudu se mstíti! Tobě odpouštím, ale sobě nikdy neodpustím a budu jindy opatrnejší!

Y, y. Y, y.

NEUBLIŽUJ ZVÍŘÁTKŮM!

Netrap nikdy zvířátek, nevybírej mláďatek, cítí bolest jako ty, nedělej jím trampoty !

MALÍ PASÁČKOVÉ.

Boženka a Jaroušek měli kamínky
a úška od nádob, říkali, že mají te-
látká a kravičky, hnali je na pastvu
a zpívali :

Hou, kravičky, cestičkou,
my za vámi s metličkou !

Hou, kravičky, hou ! Houha, hou !

Ou, kravičky, škubejte,
travičky si dopřejte !

Ou, kravičky, ou ! Ouha, ou !

Hou, kravičky, již je čas,
abyste šly domů zas !

Hou, kravičky, hou ! Houha, hou !

HÁDANKA.

Nepije to, nejí to; leží-li to, mlčí to; bereš-li to, řinčí to. Co je to?

LOUKY V LÉTĚ.

Louky, louky, louky podle vod!
 Roste na nich vonné kvítí,
 každé jinou barvou svítí,
 louky, louky, louky podle vod!

DVĚ KYTIČKY.

Co si počneme, Vojtíšku, naříkala Bohuška, nemáme ani na růžičku, a pozejtrí bude matinčin svátek!

Již vím, co učiníme, pravil Vojtíšek. U cesty podle luk kvetou pomněnky, zvonečky, jitrocele a jiné pěkné a pěkné bylinky. Půjdeme na ně, uvijeme dvě kytičky hezoučké a oslavíme matinčin svátek.

Bohušce líbila se rada bratrova, a oba těšili se, jak matinku překvapí.

Y, y. Ch, ch.

KRÁLOVNY KVĚTIN.

Růže, růže, růže červené!

Není kvítku nad růžičku,
pro tatíčka, pro matičku!

Růže, růže, růže červené!

TĚŠME SE, DĚTI!

Obiličko zelené vymetá již klasy,
bude zase chleba dost, dá-li Pán
Bůh časy!

CO TO ASI BYLO?

Děti byly s tetičkou v lese. Líbilo se jim tam. Potom doma pořád a pořád povídaly: Co to asi bylo?

KUKAČKA.

Žežuličko, kde jsi byla,
žes tak dlouho nekukala?

Kuku, kuku, kuku, kuku, kuku!

Seděla jsem na jedličce,
volala jsem na myslivce:

kuku, kuku, kuku, kuku, kuku!

Ch, ch. Ch, ch.**Rozmilé ptáče.**

**Vlaštovička švitorná
pěkné, černé peří má,
záhy vstává, kolem lítá
a hmyz v letu čile chytá!**

Pohádka o čápích a vlaštovkách.

Čápi a vlaštovky chvátali kdysi na jaře k nám — čápi na žáby a na hady, na plže a na žížaly, vlaštovky zas na mouchy a na komáry.

Letěli z daleka a museli přes velikou a velikou vodu — přes moře.

Některé vlaštovky, chuděrky, již sotva dechu popadaly a naříkaly. Dobří čápi vzali je po dvou na záda a přenesli je.

To bylo pak radosti a díků!

Čápi klektali zobáky a vlaštovky jen — jen švitořily!

Ch, ch. Ch, ch.

Čijeme zvuk, slyšíme, máme sluch.

V čem čijeme, kterak to zvučí, když řetěz řinčí, když pták zpívá, když člověk mluví nebo vzdychá ?

Čijeme zvuk či slyšíme také v jiné části těla? V čem jen máme sluch?

Víte, kdo neslyší? Víte, kdo neslyší a nemluví? Víte, kterak se mají k nim hodní lidé ?

Sluchem k srdci.

Šla Lidunka do háječku, chytila tam ptáčka, dala si jej do šátečku, by ho nezamáčkla.

„Pust, ó pust mě, zlaté dítě, já ti budu zpívat, až se budeš po háječku z jara procházívat!“

A Lidunka ze šátečku pouštěla zas ptáčka — polehoučku, pomaloučku, by ho nezamáčkla!

Mládí — zlatá chvíle života.

Děti, děti milé, máte blahé mládí,
matička vás líbá, tatíček vás hladí!
Každé vaše hnutí mají na starosti,
by z vás hodní lidé byli od mladosti!

CHCI A BUDU!

Chováte mě, má matičko, jako míšencké jablíčko; chováte mě, můj tatíčku, jako jarní květ!

Až mě sobě vychováte, to se na mne podíváte, že vás budu více těšit nežli všechn svět!

MODLITBA ZA RODIČE.

Bože, rač zachovat matičku s tatíčkem zdravé a blažené v životě celičkém!

Pomoz, bych těsil je za všechno starání, za každé slovíčko, za každé usmání!

Pomoz, bych těsil je víc než vše na světě, jak toho zaslouží od svého dítěte!

Ch, ch. Ch, ch.

BRATR A SESTRA.

Chválek a Blaženka byli bratr a sestra. Chválek stonal dlouho a dlouho. Blažence ho bylo líto. I sloužila mu a modlila se za něj.

Když směl Chválek zase ven, dala Blaženka matince všechny své peníze a prosila ji, aby mu koupila plechovou trubičku.

Matinka tak učinila a Chválek si vykračoval a troubil, až Blaženka radostí poskakovala.

TATÍČKOVA PÍSNIČKA.

Ten náš Chválek umí troubit pěkně
vesele!

Tak nám musí vytrubovat,
budeme-li pochodovat
před ne- před ne- před ne- před ne-
před nepřítele!

Ch, ch. Ch, ch.

MATINČINA PÍSNIČKA.

**Ta naše chaloupka — ta mi je milá,
jako by všecinka ze zlata byla !
Ať si je maličká, však je vždy čistá,
ke štěstí máme v ní všichni dost
místa !**

NENÍ CHALOUPKY BEZ HODIN !

Na hodinách otáčejí se dvě ručičky: jedna delší, druhá kratší.

Delší ručička učiní celé kolo za hodinu, půl kola za půl hodiny, čtvrt kola za čtvrt hodiny, tři čtvrti kola za tři čtvrti hodiny — a tak ukazuje čtvrti hodin.

Kratší ručička ujde celé kolo za půl dne čili za dvanáct hodin, půl kola za šest hodin, čtvrt kola za tři hodiny, třetinu čtvrti kola za hodinu — a tak ukazuje celé hodiny.

Ý, ý. ŝ, š.

HÁDANKY.

Malý domeček, plný koleček, má vždy na předu věnec čísliček. —

Člověk každý, každinka v sobě nosí hodinky, a ty pořád klepou tiše, dokud pije, jí a dýše. —

Který člověk se narodil a neumřel?

V PRAVÝ ČAS!

Ať je sucho nebo déšť,
ať je horko nebo mráz:
hodný žáček, zdraví jest,
do školy jde v pravý čas!

TÝDEN.

Týden trvá sedm dní a počítá se obyčejně od neděle do neděle, ale také od pondělí do pondělí, od úterý do úterý a tak dále.

Týdny slovou také neděle.

Ý, ý. Ÿ, ý.

CO TO JE?

Vídáme to vedle hvězdiček
 někdy jako lesklý rohlíček,
 někdy také jako bochníček. Co to je?

MĚSÍČEK — POSLÍČEK.

Slunce nám po měsíci světlo posílá.
 Měsíček — poslíček svítí nám lesklou
 stranou týden neúplně, týden úplně,
 týden zas neúplně a čtvrtý týden nesvítí
 nám nic a nic!

MĚSÍC A ROK.

Době čtyř týdnů a dvou nebo tří
 dnů říká se také měsíc.

Době dvanácti měsíců říká se rok.

Roky slovou také léta a počítají se
 řadou od narození Krista Pána.

JMÉNA MĚSÍCŮ.

První měsíc roku počíná se osmý den
 po štědrém večeru a jmenuje se leden,
 druhý jest únor a třetí březen.

Čtvrtý měsíc slove duben, pátý květen
či máj a šestý červen.

Sedmému měsíci řlká se červenec,
osmému srpen a devátému září.

Desátý měsíc jest říjen, jedenáctý
listopad a dvanáctý prosinec.

Jak Slávek rozuměl kalendáři.

Tatínu, tatínu, volal Slávek, za pět
dní bude dědečkův svátek!

Kdo ti to řekl? tázal se otec.

V kalendáři na stěně jsem si to našel.

Vidím tu dvanáct tabulek, na každé
jméno měsíce a pod ním po týdnech
všecky dni.

Na tabulce šesté je měsíc červen.
Dnes je druhý den měsíce června, sedmý
den je svátek dědečkův a tak za pět
dní, za pět dní! Sám jsem si to našel!
To jsem rád!

A já s tebou, synáčků můj! řekl otec.
Zvykáš si pátrati sám, po čem třeba!

SLÁVEK DĚDEČKOVI K SVÁTKU.

Prosím den co den Pána Boha, abyste nám byl, dědečku náš, pořád a dlouho zdráv. A sám se chci ve všem přičiniti, abych vás těsil víc než všechn svět.

NAČ SE MARUNKA TĚŠILA.

Až já budu staříčká jako naše babička, bude si mě každý vážit jako jí a dědečka!

VENOUŠEK U STRÝČKA.

Nepůjdu, strýčku, k vám na dvoreček,
je tam zlý, zubatý Pozoreček,
štěká a mračí se vždy touž a touž,
bojím se, že by mě do lýtka kous'!

Pojď, jen pojď, Venoušku, do dvorečka,
neboj se našeho Pozorečka!

Řeknu mu, že jsi též, Venoušku, náš,
tuhle máš kůrčíčku, pojď, tu mu dáš!

PŘÁTELÉ.

Prokůpek a Venoušek nebyli bratři,
ale měli se rádi jako bratři, věřili si.
Přáli si všeho nejlepšího. Pomyšlení si udělali. Byli přátelé.

Ý, ý. Ÿ, ý.

Soused, sousedka, sousedé.

Přátelé jsou nejlepšími sousedy!

Luňák — zlý pták.

Luňák lítal nade dvorem. Lítal pořád menším kolem. Jitka došla k sousedce: Pojd', pojď, zavři slepice! Chraň je před luňákem, tím zlodějským ptákem!

Motýli a housenky.

Jitka si naříkala malé sousedce, že má na resedě za oknem zelené housenky a že housenek přibývá a resedy ubývá každý den.

Pojď, Jitko, řekla sousedka, očistíme resedu. Zítra a každý den učiniš to znova. Tak bude zase dobře.

Kdyby housenky zůstaly na resedě, byly by z nich pupy a z pup motýli a ti by nanesli vajíček na nové housenky, a tak nebylo by nikdy dobře.

Ý, ý. Ÿ, ý.

Snášlivost — milá ctnost.

Marunka psala. Zdeňka jí zatrhlala, ale nerada. I prosila: Odpust mi, Marunko, odpust!

Marunka mlčela, dopsala řádek a pak vlněně podala ruku Zdeňce. A ta byla ráda, ó ta byla ráda!

Marunka — ochranitelka.

Marunka viděla jeti řadu vozů za známou hluchou stařenkou. I přiskočila ke stařence, a odvedla ji stranou, aby ušla úrazu.

Stařenka děkovala Marunce a ta plesala, že se jí podařil dobrý čin.

Co zpívával ponocný.

Odbila desátá hodina, chvalme všichni Hospodina! Opatrujme světlo, oheň, ať nám nikde není škoden.

Komu čest — tomu čest!

Stavení hoří, střecha se boří,
hasiči jedou, stříkačky vezou,
oheň umoří, oheň umoří!

G, g. G, g.

Kdo ztratil granátky?

Když jsem šla přes lávky, našla jsem granátky na pěti šňůrečkách navlečené. Kdybych já věděla, která je ztratila, hned by je měla zas navěšené !

Gramm — nejlehčí závaží u kupce.

Kupec má krám. V krámě prodává sůl a ocet, cukr a kávu, rýži a sago, pepř a zázvor, gummu a jiné zboží.

Některé zboží měří a některé váží.

Na vážení má váhy a závaží.

Nejlehčí závaží v kupeckém krámě jest gramm. Potěžkejte si ho !

Kdo poznal těžší závaží.

Kdo poznal dvou-gramm? pěti-gramm? deseti-gramm? či dekagramm? Kdo poznal závaží ještě těžší?

Hádanka.

Maličký sklípek, dvě řady slípek a červený kohoutek. Co to ?

G, g. G, g.

OCHUTNÁVÁME, MÁME CHUŤ.

Jaké chuti jest cukr a med? jaké ocet? jaké sůl? a jaké černá káva neslazená? Jaké chuti jest čistá voda? a jaké čistá sklenice?

Na které části těla čijeme chuť po-krmů a nápojů? Čím ochutnáváme? Na čem máme chuť?

Co se nesmí dávati do úst?

POSLUŠNÝ GUSTÁVEK.

Malý Gustávek nejedl, čeho jísti nesměl. O čem toho nevěděl, ptal se rodičů. Zvykl tomu.

Gustávek nesnědl ani zrnéčka angreštu nezralého. Angrešt nezralý jest nezdravý a kyselý jako ocet. Angrešt zralý jest zdravý a sladký jako med.

Gustávek navykl si čekati poslušně, až angrešt uzrál a pak si pochutnal.

G, g. G, g.

KTERAK SE VČELA O SEBE STARÁ.

Sotva se začne venku květ,
strojí si včela vosk a med,
z vosku si dělá nádobí
a v něm úl medem zásobí.

JAK JSOU VČELY BOHATÉ.

Včely jedí med, ale mírně, střídme.
Šetří a pracují pilně, dokud co kvete.

Za léto mívají úl plný — plničký
voskových nádobíček s medem. Mívají
medu a vosku mnoho kilogrammů —
za deset i za více korun!

A víte, co je činí tak bohatými?

JAK SE MÁ VČELA V ZIMĚ.

Šetrná a pilná včela v zimě v úli
nouze nemá. Co si v létě nasbírá,
v zimě střídme požívá.

ŠTĚDRÝ VČELAŘ.

Děti, děti, dětičky, přineste si vdo-
lečky, přineste si chlebíček; dám vám
medu trošíček!

G, g. G, g.**Nebudu a nebudu mlsati!**

Gustička neustále sháněla, co jí chutnalo. Byla mlsná. Jednou vyslídila mísu s čerstvými plasty medu.

Aby si smlsala, ulomila tajně kus plástu, ale v tom byla včela a ta ji bodla, až bolestí křikla, med upustila a s pláčem utíkala se k babičce o pomoc.

Pomohu ti, Gustičko, řekla babička, ale nesmíš nikdy již mlsati.

Nebudu a nebudu již nikdy mlsati, babičko moje, slibovala Gustička.

Babička jí pomohla a ona nikdy již nemlsala.

Olga — zlatá kuchařinka !

Malá Olga hopkovala za matičkou do kuchyně, a co směla, kuchařila jako dobrá hospodyně; strojila i pro tatínka — malá, zlatá kuchařinka !

G, g. G, g.

Zpomeňte si !

Které houby jste viděli ? Co víte o každé ? Které asi strojila též Olga ?

Tak to má Pán Bůh rád !

Malý Hugo dostal od matky tři halíře, aby si šel pro čtvrt litru třešní.

Hugo s radostí spěchal k ovocnáři. Cestou potkal slepého žebráka.

Bylo mu ho líto. I dal mu své tři halíře, vrátil se domů a povíděl matce, co učinil.

Dobře, dobře ! řekla matka. Tak se mi líbíš, můj Hugoušku ! Zvykej tomu ! Tak to má Pán Bůh rád !

HÁDANKA.

Kulatá jsem, míč nejsem ; červená jsem, krev nejsem ; sladounká jsem, med nejsem ; srdce jako kámen mám a přec děti těšívám. Co jsem ?

F, f! F, f!

ČICHÁME, MÁME ČICH.

Voní růže? Páchne libě či nelibě?

Kterak páchné fiala? kterak karafiát? kterak med? Voní to všecko stejně?

Páchne libě hořící peří?

Kterak páchné zkažený vzduch v záchodě a jinde?

V čem čijeme, kterak co páchné?
V čem čicháme? V čem máme čich?

HÁDANKA.

Každý máme strážníčka v maličké budec, rozeznává zápachy a hlásí škůdce.

DÝŠEME.

V těle máme krev. Naše tělo se živí jasnou červenou krví. Ta dělá se v nás sama z potravy a vzduchu.

Potravu ob čas jíme a pijeme.

Ve vzduchu jsme neustále jako ryby ve vodě a dýšeme jej v sebe nosem a koží po všem těle. Čich je nám strážníčkem čistoty vzduchu.

F, f! F, f!

Nelhala Marunka?

Olga zavázala Marunce oči, dala jí čichati k fiale a říkala: Čichej, čichej čichotiny a zmomeň si, co to voní!

Marunka volala ihned: Růže!

Aby se přesvědčila o pravdě, odhrnula šátek s očí a viděla fialu. I mrzelo ji, že se mýlila a řekla nepravdu. Marunka nelhala.

Měla se na pozoru, aby se nemýlila.

Marunka si zastřela oči a prosila: Olenko, ještě něco!

Olga jí dala čichati ke zralým malinám a říkala: Čichej, čichej čichotiny a zmomeň si, co to voní!

Marunka jmenovala maliny, odestřela si oči a jásala: Pravda — maliny! To jsem ráda, že jsem se nemýlila!

Mluv, co mluv — pravdu mluv!

Co dobře poznáš, dobře též říkej!
Tak pravdu povíš. Pravdě si zvykej!

Kdo to ví?

Co se pěstuje v zahradě? Co tam dělá plž? co ropucha? co rosnička? co krtek? co zajíc? co vrabec?

Hádanky.

Roste, roste sloupeček, na sloupečku hrneček a v hrnečku, pod pukličkou plno chutných kroupeček.

Přišel k nám panáček v červeném kabátě; když jsme jej svlíkali, všichni jsme plakali.

HODNÝ BRATŘÍČEK.

Foukej, foukej, větříčku,
shod' mi dolů hruštičku!

Větříčku můj, sfoukní dvě,
jednu sestře, jednu mně!

Účinek blesku.

Blesk nám rozbil hrušku; otec ji odklidil. Štěstí, že jsem v dešti pod stromy neslídil!

Blesk by mě rázem byl zahubil!

F, f! F, f!

NEZVANÍ HOSTÉ.

**Zraje v poli obiličko,
zraje v poli obili,
myši, vrabci derou klasy,
sklizejí, kde neseli!**

Zahrajme si na žně.

Křepelka z podmezí volá nás:
Pojďte žít, již je čas, zraje klas!
Naklepme kosy a srpečky,
žněme již na chléb a vdolečky!

Žněme a važme hned všecičko,
suší to miloučké sluníčko!
Sluníčku pomáhá větříček,
fouká a zahání deštíček!

Formánku, formánku, nesvrhnji,
dáme ti buchtičku s povidly!
Co svážem', nalož a domů vez,
dostaneš buchtičku ještě dnes!

F, f! F, f!

ZAHRAJME SI NA MLATCE!

Vymlatme si ve stodole
obilíčko suché, zralé.

Buchy, buchy! Buchy, buchy!

Žito bude na bochníky
a pšenice na rohlíky.

Buchy, buchy! Buchy, buchy!

Ječmen sládkům odprodáme,
ovsa zase koním dáme.

Buchy, buchy! Buchy, buchy!

Vymlátíme všecko všude
pro sebe i lidi chudé.

Buchy, buchy! Buchy, buchy!

DOUFEJ VŽDYCKY V PÁNA BOHA!

Neboj se, děťátko, neboj se ničeho,
pracuj a zpomínej na Boha živého!

Ať se děje, co se děje,
vždy jest Pán Bůh tvá naděje!

Zahrajme si na mlýnek!

Točte se, kolečka našeho mlýnečka,
točte se vesele, až se vše semele!

Klepity, klep, klep, klep ! Z mouky
se peče chléb, koláče, buchtičky, vdolky
a rohlíčky ! Klepity, klep, klep, klep !

Klepity, klep, klep, klep ! Koláče
nebo chléb, jen když má každý dost,
hlad by byl hrozný host ! Klepity, klep,
klep, klep !

Točte se, kolečka našeho mlýnečka,
točte se vesele, až se vše semele !

Zahrajme si na chlebíček !

Hoja, děti, děti, mouka jako květy !
Upecme si chlebíček, pro každého bo-
chníček !

Mísím, mísim Boží dárek,
až vykyne, budu válet.

Válím, válím Boží dárek,
až vytopím, budu sázet.

Sázím, sázím Boží dárek,
až upeku, budu krájet.

Hoja, děti, děti, z mouky jako květy
upekli jsme chlebíček, načněme si bo-
chníček !

F, f! F, f!

Nechci a nebudu!

Josífku, pojď si zahrát o fasole!
volal Filípek. Hled, mám jich plný koflík
ze své zahrádečky! Nemáš-li, půjčím ti!

I řekl Josíhek: Nechci a nebudu
hráti o nic! Slíbil jsem to tatínkovi.
Chceš-li, sestavujme si z fasolí písmena
a obrázky, jako kreslíme ve škole. Fi-
lípek byl tomu rád.

F. J. I.

Filípek a Josíhek sestavili si z fasolí
F. J. I. Viděla to Žofinka, malá sestra
Josífkova, a tázala se, co je to.

To se čte, řekl Filípek: František
Josef První. Tak se jmenuje císař pán
a král náš, největší pán tady všude a
všude — jako doma tatínek.

A má nás rád jako tatínek? ptala
se Žofinka. Jako tatínek! děli hoši a
všichni volali: Sláva, sláva, sláva!

Rakouská národní hymna.

Zachovej nám, Hospodine,
 Císaře a naši zem !
 Dej, ať z víry moc Mu plyne,
 Ať je moudrým vladařem !
 Hajme věrně trůnu Jeho
 Proti nepřátelům všem ;
 Osud trůnu Habsburského
 Rakouska jest osudem !

Plňme věrně povinnosti.
 Chraňme právo počestně,
 A když třeba, s ochotností
 V boj se dejme statečně !
 Na paměti vděčně mějme
 Slávu vojska vítěznou ;
 Jmění, krev i život dejme
 Za Císaře, za vlast svou !

Čeho nabyl občan pilný,
 Vojín zbraní zastávej ;
 Uměním i vědou silný
 Duch se vzmáhej, jasně skvěj !
 Bože, račiž slávy příti,
 Žehnej vlasti milené !
 Slunce Tvé nechť v míru svítí
 Na Rakousko blažené !

F, f! F, f!

Stůjme k sobě každou chvíli,
 Svornost jenom moci dá;
 Spojené kde vládnou sily,
 Snadno vše se vykoná.
 Když se ruka k ruce vine,
 Pak se dílo podaří;
 Ríš Rakouská nepomine:
 Sláva vlasti, Císaři!

Císaři po boku vládne
 Rodem, duchem spřízněná,
 V kráse, kteráž neuvadne,
 Císařovna vznešená.
 Bože, račiž rozkvět nový
 Habsburskému domu dát!
 Františkovi Josefovi,
 Alžbětě rač požehnat!

Naše čtení.

Články podzimní na straně	3—20,
" zimní " " 20—40,	
" jarní " " 40—60,	
" letní " " 60—92.	